

ÖGON - Vad är CEA?

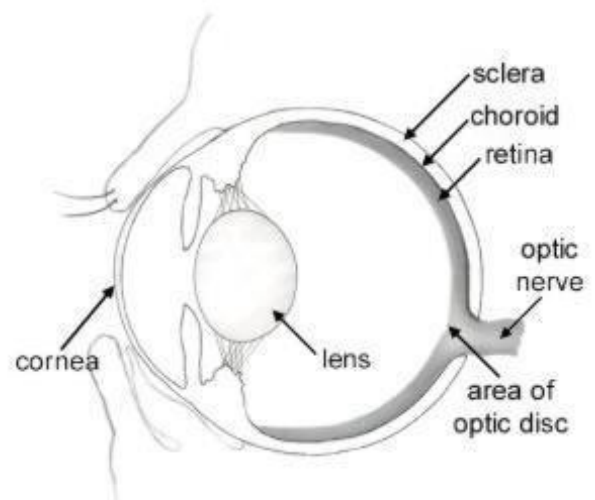
av Marie Baaz

CEA, Collie Eye Anomaly. Vad collie betyder är väl känt, liksom att eye betyder öga. Anomaly betyder avvikelse från det normala. Man kan då ställa sig frågan vad är det normala? För att göra det lite enklare för sig kan man säga att det normala är det som de flesta har.

De symtom eller tecken man ser vid CEA indelas i primära och sekundära symtom. Primära symtom delas in i chorioretinal dysplasi (CRD), som graderas i tre olika svårighetsgrader, lindrig, måttlig och kraftig, och colobom. Sekundära symtom, de som är följder av problemet, indelas i näthinneavlossning och blödning i ögat.

När man började ögonlysa collies för att hitta och diagnostisera CEA var den rådande uppfattningen i föregångslandet USA att man skulle anse att hunden antingen var behäftad med CEA eller inte.

Graderingen av CRD som finns i Sverige är i stort sett en unik företeelse, och det har visat sig att graderingen var en mycket klyftig åtgärd. Graderingen kan, har det visat sig, ha stora konsekvenser för aveln. Anledningen till att vi här i Sverige fick denna gradering, liksom att registret för CEA utformats som det har, är till stor del Åke Hedhammars förtjänst.

Adapted from D Slatter, Fundamentals of Veterinary Ophthalmology, 1990, Philadelphia, WB Saunders

Primära symtom hos valpar

Hur ser CRD-förändringarna ut? Ju yngre valpar man tittar på, desto större chans har man att hitta CRD-förändringar - om de finns. Det finns dock vissa hinder mot att man tittar på för unga valpar, dels att de inte öppnar ögonen förrän efter ett par veckor, och dels att det tar tid innan hornhinnan klarnar såpass att man kan titta in i ögat och se ögonbotten. Tidigare än fem veckors ålder brukar man inte vilja spegla ögonen på valpar, av ovan sagda anledningar.

Den normala färgen i ögonbotten på valpar är olika nyanser av grått – färger som det mänskliga ögat har svårt att skilja mellan. Även blodkärlen i näthinna kan ses tydligt, liksom synnerven. Vid lindrig CRD blir ett litet område mer rosafärgat i allt det gråa, och det är blodådrorna i lagret under näthinna som lyser igenom. Vid måttlig CRD är skillnaden inte bara en storleksökning på förändringen, utan även en förändring i färgnyansen. Vid måttlig CRD ses även vitt i det rosa, och då är det ögonvitan som man ser. Vid kraftig CRD är det inte bara en stor förändring och synlig ögonvita, utan även blodkärlen har en slumpartad utbredning och storlek som avviker kraftigt från vad som är normalt. CRD sitter alltid i den del av ögonbotten som vetter mot tinningen.

Primära symtom hos vuxna hundar

Hundar med normal pälsfärg, dvs inte blue merle-hundar, har bruna ögon, som ofta är en

föräring om att ögonbotten är pigmenterad. Delar av det ljusblågrå utseendet hos valpen har förändrats till ett ljusåterspeglande skikt, kallat tapetum lucidum, som kan gå i gula, gröna eller orange färgtoner. Det är detta skikt som ses då man t ex lyser en katt i ögonen nattetid, ögonen ser ut att vara självlysande. Syftet med detta skikt, tapetum lucidum, är att öka reflektionen av ljuset, så att det passerar syncellerna i ögat två gånger. Skiktet är mest utbredd hos köttätande djur och är en av anledningarna till att dessa ser mycket bra i skymningsljus.

Hos vuxna hundar täcker tapetum lucidum över mycket av de CRD-förändringarna man kan se hos valpar. Detta innebär att det är inte önskvärt att bedöma förekomsten av CRD hos vuxna hundar, utan det som är mest intressant är förekomsten av colobom. Colobom är en defekt i synnerven och sitter alltid i trakten av synnervens mynning i ögat. I ett större eller mindre område av synnervshuvudet ses en fördjupning med onormala nervtrådar. Man kan bedöma djupet på colobom. De kan vara ganska djupa, upp till 7 mm. Små colobom ger inte nödvändigtvis hunden problem, men större colobom kan leda till blindhet eller komplikationer som näthinneavlossning eller blödningar i ögat. I ett helt normalt öga kan det finnas en liten fördjupning mitt i synnerven, vilket gör det ännu svårare att diagnostisera små colobom hos valpar. Synnerven hos en vuxen hund är normalt lika tjock som ena ledningen i en tvåledningsladd.

Colobom ökar risken för näthinneavlossning. CRD är ett symptom som hör ihop med colobom. De förändringar som klassas som lindrig CRD påverkar med all säkerhet inte synen, men är en genetisk markör på sjukdomen CEA. Kraftig CRD kan, enligt Berits mening, öka risken för näthinneavlossning, men detta är inte bevisat.

Sekundära symptom av CEA

Vid total näthinneavlossning har hela näthinnan lossnat och sitter bara fast kring synnervshuvudet. Näthinnan hänger som en slöja i ögat. Tillståndet leder till total blindhet och kan vara medfött eller drabba hunden senare i livet, dock oftast innan hunden blir ett år. Hunden kan också drabbas av partiell eller en mindre näthinneavlossning. Det kan vara mycket svårt att förstå vad det är man ser när man tittar på en avläkt näthinneavlossning. Bilden blir lite suddigt just i det området, eftersom näthinnan är delvis lossnad och ligger inte i samma fokus som resten av ögonbotten. Partiell näthinneavlossning leder till kraftigt nedsatt syn eller blindhet. Syncellerna i det området där avlossningen skett är så skadade att de inte längre fungerar.

Blödning i ögat är ovanligt men ses ibland. Det uppkommer då det sker en blödning i små kärl som finns i anslutning till näthinnan, och ögat fylls helt eller delvis med blod. Blodfyllnadsgraden i ögat kan variera, men blodet försvinner som regel inte helt när blödningen väl uppstått. Blodfyllnaden orsakar dock i allmänhet ingen tryckhöjning i ögat, så tillståndet i sig är inte smärtsamt för hunden, men orsakar en synnedsättning eller vanligare total blindhet.

Olika ögonfärger och CEA

Normalt när man letar efter CRD så tittar man efter färgskiftningar i ögonen. I ett blue merle-öga, där iris är blå eller vitaktig, finns ibland inga hållpunkter kvar. Man ser hela åderhinnan då det inte finns något pigment i hela eller delar av skiktet närmast under näthinnan. Det innebär att lindriga CRD kan vara svåra att fånga upp i dessa ögon. I vuxen ålder saknas ofta

tapetum lucidum helt eller delvis, och man kan fundera på om dessa ögon ser lika bra i mörker som de bruna. Det finns inte samma förutsättningar för mörkerseende hos hundar som saknar tapetumlagret.

CEA förekommer inom andra raser än collie, och det är Shetland Sheepdog, Border collie och Lancashire heeler. Australian Shepherd har en förändring i ögonen som påminner om men inte riktigt överensstämmer med CEA, utan är värre.

Marie Baaz, legitimerad veterinär och collieägare